Відгук
офіційного опонента
доктора наук з фізичного виховання і спорту, професора Козіної Жаннети Леонідівни на дисертаційну роботу Ян Хаоцзінь «ВДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ БОРЦІВ НА ОСНОВІ ІНДИВІДУАЛЬНО-ТИПОЛОГІЧНИХХАРАКТЕРИСТИК», представлену на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю А7 «Фізична культура і спорт», галузь знань 01 «Освіта/Педагогіка»

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Сучасний розвиток спортивної боротьби характеризується підвищенням вимог до техніко-тактичної майстерності спортсменів, що пов'язано з інтенсифікацією змагальної діяльності, динамічністю сутичок, змінами правил змагань та необхідністю оперативного реагування на дії суперника. За таких умов важливого значення набуває не лише володіння широким арсеналом технічних прийомів, а й здатність борця ефективно застосовувати їх відповідно до конкретної змагальної ситуації, своєчасно приймати рішення та адаптувати власну техніко-тактичну стратегію. Це зумовлює необхідність удосконалення системи підготовки кваліфікованих борців греко-римського стилю на основі об'єктивного оцінювання рівня їхньої технічної підготовленості, урахування сучасних тенденцій змагальної діяльності та пошуку дієвих шляхів підвищення спортивної майстерності. Одним із перспективних напрямів розв'язання зазначеної проблеми є індивідуалізація тренувального процесу, яка передбачає врахування індивідуальних можливостей спортсменів, особливостей їхнього функціонального стану, адаптації до тренувальних навантажень і специфіки реалізації технічних дій у поєдинках.

Особливої актуальності набуває вивчення індивідуально-типологічних характеристик борців, зокрема особливостей сенсомоторних реакцій, нейродинамічних процесів, когнітивного контролю, антиципації та психологічної саморегуляції, які можуть істотно впливати на своєчасність прийняття рішень, ефективність виконання технічних прийомів і здатність до адаптації в умовах змагального протиборства. Водночас наявні наукові напрацювання не повною мірою розкривають характер взаємозв'язків між зазначеними характеристиками та рівнем технічної підготовленості кваліфікованих борців, що обмежує можливості їх практичного використання для побудови індивідуалізованих програм спортивної підготовки. У зв'язку з цим дисертаційне дослідження, спрямоване на встановлення взаємозв'язків між індивідуально-типологічними характеристиками та показниками технічної підготовленості, а також наукове обґрунтування відповідної програми вдосконалення підготовки кваліфікованих борців греко-римського стилю, є актуальним.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано на кафедрі спортивних єдиноборств та силових видів спорту відповідно до Плану науково-дослідної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2021– 2025 рр. за темою

2.6 «Науково-методичний супровід тренувальної та змагальної діяльності кваліфікованих спортсменів у єдиноборствах та силових видах спорту» (номер державної реєстрації 0121U108940).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації. На основі проведеного комплексного теоретичного аналізу й узагальнення даних науково-методичної літератури автор чітко визначив об'єкт і предмет дослідження.

Мета роботи відповідає методології дослідження, а поставлені завдання обумовили структуру і зміст дисертаційної роботи. Для вирішення поставлених завдань були використані адекватні методи наукового пошуку, які дозволили обґрунтувати на високому науково-методичному рівні основні положення результатів дослідження та висновки дисертаційної роботи.

Мета дослідження є науково обґрунтувати, розробити та експериментально перевірити програму вдосконалення технічної підготовленості кваліфікованих борців греко-римського стилю на основі врахування їх індивідуально-типологічних характеристик з метою підвищення ефективності змагальної діяльності.

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає в тому, що вперше теоретико-методичне обґрунтовано і розроблено програму вдосконалення технічної підготовленості кваліфікованих борців греко-римського стилю, побудовану на основі індивідуально-типологічних характеристик спортсменів, яка передбачає диференційований добір засобів і методів тренування залежно від швидкості сенсомоторних реакцій, рівня психічної стабільності та характеру поведінкових реакцій; вперше визначено структуру взаємозв'язків між показниками технічної підготовленості та комплексом індивідуально-типологічних характеристик кваліфікованих борців греко-римського стилю, що включає сенсомоторно-реактивний, функціонально-координаційний та когнітивно-регуляторний фактори, які обумовлюють ефективність виконання техніко-тактичних дій; вперше сформовано модельні характеристики техніко-тактичної підготовленості кваліфікованих борців греко-римського стилю з урахуванням сучасних тенденцій змагальної діяльності.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці та науковому обґрунтуванні програми вдосконалення технічної підготовленості кваліфікованих борців греко-римського стилю на основі врахування їх індивідуально-типологічних характеристик, що дозволяє підвищити ефективність техніко-тактичної діяльності спортсменів у процесі тренувальної та змагальної діяльності. Розроблена програма передбачає диференційований підхід до добору засобів і методів підготовки залежно від рівня розвитку сенсомоторних реакцій, функціональної рухливості нервових процесів, стресостійкості, когнітивних особливостей та характеру поведінкових реакцій спортсменів, що сприяє більш ефективному вдосконаленню складних компонентів технічної майстерності, підвищенню варіативності техніко-тактичних дій і результативності їх реалізації у поєдинку.

Особистий внесок здобувача полягає у самостійному визначенні напряму, мети та завдань дослідження, аналізі й узагальненні науково-методичної

літератури з проблеми технічної підготовки борців греко-римського стилю, розробці програми вдосконалення технічної підготовленості на основі врахування індивідуально-типологічних характеристик спортсменів, організації та проведенні експериментальної частини дослідження, зборі й аналізі емпіричних даних, статистичному опрацюванні отриманих результатів, їх інтерпретації та узагальненні.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій. Основні результати дисертаційного дослідження висвітлено у 8 наукових публікаціях, серед яких: 4 статі у наукових фахових виданнях України, а також 4 публікацій апробаційного характеру у матеріалах науково-практичних конференцій.

Оцінка змісту дисертації та її основних положень. Дисертаційну роботу викладено на 226 сторінках друкованого тексту. Вона складається з анотацій, вступу, п’яти розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. У роботі представлено аналіз науково-методичної літератури, обґрунтовано методи дослідження, висвітлено результати власних експериментальних досліджень, а також наведено теоретичне та практичне обґрунтування програми вдосконалення технічної підготовленості кваліфікованих борців греко-римського стилю. Список використаних джерел налічує 222 найменувань, з яких 106 – іноземних авторів. Матеріали дисертації проілюстровано 23 рисунками та 30 таблицями, що відображають основні результати дослідження.

У **вступі** розкрито актуальність теми дисертаційного дослідження, визначено його зв’язок із науковими планами та темами, сформульовано мету й завдання, окреслено об’єкт і предмет дослідження, охарактеризовано використані методи, висвітлено наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, а також наведено відомості про особистий внесок здобувача й апробацію основних положень дисертаційної роботи.

У першому розділі **«Теоретико-методичні аспекти технічної підготовки кваліфікованих борців»** проаналізовано сучасні наукові підходи до вдосконалення технічної майстерності спортсменів, розкрито значення технічної підготовленості для ефективності змагальної діяльності та узагальнено основні напрями індивідуалізації техніко-тактичної підготовки. Висвітлено роль когнітивних, сенсомоторних і психофізіологічних характеристик у забезпеченні результативності технічних дій борців, а також обґрунтовано необхідність комплексного врахування індивідуальних особливостей спортсменів у процесі вдосконалення їхньої технічної майстерності.

У другому розділі **«Методи та організація дослідження»** автором обґрунтовано доцільність використання методів дослідження відповідно до визначених мети й завдань, об’єкта та предмета роботи. Розкрито зміст застосованих методів, особливості організації та основні етапи проведення дисертаційного дослідження.

У третьому розділі **«Рівень технічної підготовленості та індивідуально-типологічні характеристики кваліфікованих борців»** проаналізовано особливості змагальної діяльності борців греко-римського стилю, визначено найбільш результативні техніко-тактичні дії та оцінено рівень технічної

підготовленості спортсменів. Досліджено індивідуально-типологічні характеристики борців, зокрема показники сенсомоторних реакцій, функціонування нервової системи та когнітивно-регуляторних процесів. На основі кореляційного та факторного аналізу встановлено взаємозв'язки між індивідуально-типологічними характеристиками й показниками технічної підготовленості, визначено провідні фактори, що характеризують психофізіологічне забезпечення технічної майстерності спортсменів.

У четвертому розділі **«Розробка та експериментальна перевірка програми вдосконалення технічної підготовки кваліфікованих борців»** теоретично обґрунтовано та розроблено авторську програму вдосконалення технічної підготовленості борців греко-римського стилю з урахуванням їхніх індивідуально-типологічних характеристик. Визначено основні принципи, етапи, засоби й методи її реалізації, а також сформовано модельні характеристики техніко-тактичної підготовленості спортсменів. За результатами педагогічного експерименту перевірено ефективність запропонованої програми та встановлено позитивні зміни показників виконання окремих техніко-тактичних дій, комбінацій і загального рівня технічної підготовленості борців експериментальної групи порівняно з контрольною.

У п'ятому розділі **«Аналіз та узагальнення результатів дослідження»** систематизовано й узагальнено основні теоретичні та експериментальні результати дисертаційної роботи, зіставлено їх із даними науково-методичної літератури, визначено внесок проведеного дослідження у розв'язання проблеми індивідуалізації технічної підготовки кваліфікованих борців греко-римського стилю. Обґрунтовано значення врахування індивідуально-типологічних характеристик спортсменів для вдосконалення їхньої технічної майстерності та підвищення ефективності змагальної діяльності.

Недоліки дисертації щодо її змісту та оформлення. Разом з тим, дисертаційна робота Ян Хаоцзінь не позбавлена окремих недоліків та і дискусійних положень, які потребують додаткової аргументації та відповідних уточнень:

1. У тексті дисертації доцільно забезпечити більш послідовне використання загальноприйнятої термінології у сфері теорії та методики спортивної підготовки. Це сприятиме підвищенню термінологічної точності та однозначності викладу матеріалу.

2. У підрозділі 3.1., який присвячений аналізу змагальної діяльності борців доцільно більш детально розкрити зміст понять, що характеризують структуру та результативність техніко-тактичних дій, а також уточнити принципи відбору й групування технічних прийомів відповідно до використаної класифікації. Зокрема, бажано чіткіше розмежувати техніко-тактичні дії та результати їх реалізації у змагальній діяльності, що сприятиме кращому розумінню особливостей оцінювання технічної майстерності спортсменів.

3. Бажано більш конкретно висвітлити особливості практичного впровадження розробленої програми вдосконалення технічної підготовленості борців греко-римського стилю з урахуванням їхніх індивідуально-типологічних

характеристик, зокрема можливості адаптації запропонованих засобів і методів до індивідуальних потреб спортсменів.

4. Під час представлення результатів факторного аналізу індивідуально-типологічних характеристик кваліфікованих борців бажано більш розгорнуто розкрити змістове наповнення виділених факторів, пояснити їхню сутність і значення в контексті технічної підготовленості спортсменів.

5. У тексті дисертації трапляються незначні орфографічні та стилістичні помилки, однак вони суттєво не впливають на розуміння змісту роботи.

Висновок про відповідність дисертації встановленим чинним вимогам. Дисертаційна робота Ян Хаоцзінь на тему «Вдосконалення технічної підготовки кваліфікованих борців на основі індивідуально-типологічних характеристик» має теоретичне й практичне значення, є самостійним завершеним науковим дослідженням, яке за своїм змістом, науковою новизною та практичною цінністю отриманих результатів відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами). Автор дисертації заслуговує на присудження ступеня доктора філософії (PhD) за спеціальністю А7 «Фізична культура і спорт», галузь знань 01 «Освіта/Педагогіка».

Офіційний опонент -
завідувач кафедри олімпійського і
професійного спорту,
спортивних ігор та туризму
Харківського національного
педагогічного
університету імені Г.С. Сковороди
доктор наук з фіз. вих. і спорту,
професор Ж. Л. Козіна